

MINULOST A BUDOUCNOST STRUKTURALISMU

Expérience et avenir du structuralisme Vergangenheit und Zukunft des Strukturalismus Past and prospects of structuralism

mezinárodní symposium k 90.výročí založení
Pražského lingvistického kroužku

Na rok 2016 připadají kulatá výročí hned tří děl připomínaných, kdykoliv se píše o strukturalismu: před 100 lety vyšel symbolický *Cours de linguistique générale*, sestavený po smrti Ferdinanda de Saussure, před 50 lety vydal Émile Benveniste výběr ze svých rozptýlených prací jako *Problèmes de linguistique générale* a Algirdas Julien Greimas zveřejnil svůj programový záměr *Sémantique structurale*; před 20 lety byly objeveny do té doby neznámé autentické texty Saussurovy, později vydané jako *Écrits de linguistique générale*, jež dávají zásadní podnět k novému přemýšlení o strukturalismu. Před 90 lety byl založen spolek, stále živý a činný, který je nositelem řady historických prvenství strukturalismu, pokud jde o organizaci vědeckého života...

Pražský lingvistický kroužek byl vůbec první badatelskou skupinou s programem výslovně strukturalistickým (od roku 1926), začal vydávat vůbec první programově strukturalistický časopis na světě, a to v českém jazyce (od roku 1935), inicioval první programově strukturalistický časopis mezinárodní (od roku 1939; přímému zapojení PLK nakonec zabránila válka) a při tom všem již od roku 1929 budoval sítě mezinárodní badatelské spolupráce dle zásad funkčních a strukturálních. Od obnovení své otevřené činnosti (1990) se snaží důkladně poznat a mezi sebou seznamovat navzájem izolované školy a směry strukturalistického původu a ražení, či strukturalisticky vůbec jen vnímavé. I to patří k nejlepším tradicím spolku: již v meziválečném Československu představoval právě Pražský lingvistický kroužek forum, kde se scházeli badatelé z universit českých i německých stejně jako z exilových vysokých škol ruských, či ukrajinských, a které hojně přijímalo zahraniční hosty; nebylo náhodou, že dle vzoru mezinárodně otevřeného *Cercle linguistique de Prague* vznikl roku 1934 *Cercle philosophique de Prague pour les recherches sur l'entendement humain*.

Strukturalismus je dnes ukázkovým příkladem pojmu historicky nepochopeného. Adekvátnímu pochopení přitom brání nikoliv obecná nepřítomnost vědomostí, nýbrž naopak všudypřítomnost vědomostí pouze zdánlivých: strukturalismus je věc, o které se v akademické praxi běžně učí, často mluví, málo přemýšlí. Je nutné začít vnímat strukturalismu ne jako dvě tři jména povědomá z doslechu, jež se v jistých situacích sluší zmínit, ale jako velké soubory vědeckých textů, jež vznikly v různých dobách v různých ohniscích s různým cílem, a je nutné začít ony texty číst a promýšlet jak s historickým odstupem, tak se soubou aktualizací.

Mezinárodní symposium, jež PLK u příležitosti svého výročí pořádá, chce dát příklad právě takového přístupu i vyzdvihnout přínos námahy, kterou je přitom nezbytné podstoupit. Stoletá zkušenost strukturalismu totiž učí, jak objektivizovat interpretaci složitých kulturně-historických jevů, jež lidská společnost vytváří — a vytváří nutně za nějakým, obecně ne jediným účelem, vždy přitom ve spleťtém prostředí reflektovaných norem jedinečného lidského společenství. Jazykové výtvořy, konkrétní texty psané i mluvené, jsou vzorovým případem, ne však jedinou oblastí, kde se strukturalistická zkušenost uplatní. To hlavní, co správně pochopený strukturalismus dokáže v badateli rozvinout, je pokora a sebevědomí: pokora před jevovou skutečností, kterou má interpretovat, sebevědomí, že svou interpretaci dokáže objektivizovat. Veškerá lidská věda přitom neusiluje o nic jiného než o objektivizovatelný výklad světa, jehož jsme my lidé jak součástí, tak spolučiniteli.

Jménem spolku vás srdečně zve jeho současný předseda
Tomáš Hoskovec